

ROLUL CREDITULUI BANCAR ÎN FINANȚAREA ÎNTRERINDERILOR AUTOHTONE

Svetlana GHERJAVCA

Catedra Finanțe și Bănci

The capital physically, in the form of means of production, cannot be poured from one branch into others. This process is carried out usually in the form of movement of the monetary capital. Therefore, the credit in market economy is necessary, first of all, as an elastic mechanism of a modulation of the capital from one branch into others and equalizing the rate of return. The credit resolves the contradiction between the necessity of free transition of the capital from one branch of manufacture into others and fixedness of the industrial capital in a certain natural form. It also allows overcoming the limitation of the individual capital. At the same time the credit is necessary for continuity maintenance of the circulation of funds of the operating enterprises, service of the realization process of the industrial goods, especially important in the conditions of formation of market relations.

Una dintre problemele de bază cu care se confruntă la momentul actual întreprinderile autohtone este finanțarea activității lor. În majoritatea cazurilor, aporturile inițiale ale proprietarilor nu sunt suficiente, iar profiturile obținute pe parcurs nu sunt atât de mari încât să satisfacă toate nevoile de finanțare ale întreprinderii. În asemenea situații, întreprinderile recurg la finanțarea externă.

Întreprinderile autohtone au acces la surse externe de finanțare acordate de:

- bănci, sub formă de credite pe termen scurt și credite pe termen lung;
- potențiali investitori de portofoliu;
- burse de valori în calitate de intermediari în cazul emisiunii de acțiuni sau obligațiuni;
- organizații financiare internaționale.

Astfel, condițiile de finanțare depind de modalitatea de finanțare la care va recurge întreprinderea. În afară de aceasta, alegerea sursei de finanțare depinde și de situația financiară a întreprinderii, obiectivele strategice, interesele conducătorilor, precum și de conjunctura pieței. În vederea luării deciziei corecte de finanțare, managerii financiari analizează următorii factori: capacitatea de finanțare a pieței; costul diferitelor surse de finanțare, termenele și condițiile de finanțare; asigurarea cerută de finanțatori; perioada de finanțare; nivelul controlului din partea finanțatorilor.

Trebuie de menționat că nu toate sursele enumerate mai sus sunt accesibile agenților economici autohtoni, deoarece există un șir de factori ce limitează finanțarea, și anume:

- dezvoltarea insuficientă a pieței de capital;
- lipsa mecanismelor necesare de protejare a investitorilor, ceea ce reprezintă un factor important pentru investitorii externi;
- lipsa unui climat favorabil în Republica Moldova pentru investitorii străini;
- volumul limitat al surselor de finanțare pe termen lung din cauza instabilității economice și politice.

Unul dintre criteriile de bază de selectare a surselor de finanțare rămâne a fi costul acestora. Fiecare din sursele de finanțare la care poate apela întreprinderea, fie că este de proveniență proprie sau împrumutată, internă sau externă, are un anumit cost: implicit sau explicit. Dacă vom compara două forme alternative de creditare: bancară și din partea furnizorilor, atunci vom constata că ambele au un cost, însă în cazul creditului furnizor acest cost apare de multe ori sub diferite forme, ca: diferență dintre prețul achitat imediat și prețul ce va fi achitat peste o anumită perioadă; amenzi; încetarea livrărilor. Chiar dacă sursele proprii sunt considerate de multe ori gratuite, și acestea au un cost, care apare sub formă de cost de oportunitate. În condiții de echilibru, cheltuielile aferente dobânzilor la credite trebuie să fie proporționale avantajelor economice obținute în urma creșterii productivității pe seama utilizării împrumuturilor.

În ceea ce privește modalitatea de finanțare a întreprinderilor autohtone, din cauza volumului limitat al capitalului propriu, acestea apelează din ce în ce mai mult la surse împrumutate de finanțare (Tab.1).

Tabelul 1

Indicatorii ce caracterizează situația financiară a agenților economici autohtoni

Indicatori	2006	2007	2008
Gradul de autofinanțare	16,25	17,14	24,34
Corelația între capitalul împrumutat și capitalul propriu	2001	2535	123
Ponderele obligațiunilor față de bănci în total datorii	15,94	19,77	21,14
Coeficientul lichidității absolute	0,12	0,13	0,13
Coeficientul lichidității curente	1,09	1,18	1,26
Rentabilitatea vânzărilor	16,2	16,8	17,9
Rentabilitatea economică	5,8	10,4	11,2

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor furnizate de www.bnm.md și www.statistica.md

Capitalul total al agenților economici în 2008 s-a majorat considerabil (cu aproximativ 33%) față de anul 2007. Astfel, întreprinderile au avut posibilitatea de a-și lărgi volumul activității și, respectiv, de a spori rentabilitatea. Cel mai mare volum al resurselor financiare a fost prezent în sfera comerțului cu ridicata și cu amănuntul [1], care a și înregistrat cel mai înalt nivel al rentabilității economice (18% în anul 2008). Totuși, nici acest nivel al rentabilității nu era suficient pentru a acoperi cheltuielile aferente dobânzilor la creditele bancare și cheltuielile ce țin de deservirea creditelor. Astfel, în anul 2008 rata medie a dobânzii la credite în sistemul bancar autohton a constituit 21% [2], ceea ce este cu mult peste nivelul rentabilității economice de 18%, astfel reprezentând un obstacol real în contractarea de credite bancare.

Totodată, menționăm că ponderea surselor proprii utilizate pentru finanțarea activității este destul de mică, cel mai înalt nivel fiind înregistrat în anul 2008, și anume – 24%. Această situație nu este nici pe departe favorabilă agenților economici, care își pierd controlul asupra activității lor.

În ceea ce privește povara datoriilor asupra capitalului propriu, aceasta s-a micșorat, însă în continuare înregistrează un nivel destul de înalt în 2008, și anume – 1,23 lei la fiecare leu capital propriu. Cea mai mare presiune a datoriilor față de capitalul propriu se atestă în sfera comerțului cu ridicata și cu amănuntul: 1,43 lei datorii la un leu capital propriu. Aceasta denotă că întreprinderile autohtone își finanțează activitatea preponderent din surse împrumutate, care, de multe ori, nu sunt contractate direct de către agenții economici, dar apar în urma amânării diferitelor plăți (salarii, impozite și taxe).

Astfel, pentru întreprinderile autohtone, creditul bancar reprezintă una dintre sursele externe tradiționale de finanțare. Băncile comerciale acordă diferite tipuri de credite agenților economici, cum ar fi: credite pentru necesități curente, credite pentru finanțarea proiectelor investiționale etc.

Influența creditării bancare asupra creșterii economice se manifestă prin următoarele:

- creditarea în vederea completării stocurilor de mărfuri și materiale, ceea ce nemijlocit influențează asupra volumului producției fabricate și a celei realizate în sensul creșterii peste limitele admisibile de volumul capitalului propriu;
- acoperirea deficitelor de casă ce survin pe parcursul activității;
- finanțarea diferitelor operațiuni financiare și a vânzărilor în credit, care măresc cererea la produsele agenților economici, dar, totodată, și necesitățile în lichidități;
- finanțarea investițiilor capitale, al căror buget depășește volumul resurselor proprii ale agenților economici.

Pe lângă efectele creditului bancar la nivel microeconomic, trebuie de menționat și impactul acestuia la nivel macroeconomic, și anume: accelerarea vitezei de rotație a capitalului în diferite sectoare ale economiei naționale.

În urma unui studiu efectuat de către Ross Levine și Robert King [3], s-a constatat o legătură strânsă între ritmul de creștere a PIB-ului, creșterea volumului capitalului și a productivității acestuia, pe de o parte, și indicatorii de dezvoltare a sferei financiare (rata activelor băncilor comerciale față de PIB, oferta de credite față de potențialul financiar al băncilor comerciale, ponderea creditelor acordate sectorului privat față de volumul total al creditelor), pe de altă parte. Astfel, la majorarea ponderii activelor în PIB de la 20 la 60%, ceea ce este caracteristic țărilor cu o economie dezvoltată, nivelul PIB-ului va crește cu un punct procentual anual.

Corelația dintre activele băncilor autohtone și PIB este prezentată în Tabelul ce urmează:

Tabelul 2

Dinamica corelației dintre activele băncilor comerciale autohtone și PIB

Indicatori	2006	2007	2008
Ponderea activelor băncilor comerciale în PIB, %	51	59	62
Ritmul creșterii PIB, %	104,8	103	107,8

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor furnizate de www.bnm.md

Conform datelor studiului efectuat de către Ross Levine și Robert King, Republica Moldova se încadrează în grupul țărilor ce înregistrează ritmuri moderate de creștere. Cu alte cuvinte, ritmurile de creștere înregistrate în sistemul bancar și a economiei în întregime sunt destul de moderate.

Totodată, în urma unui studiu efectuat de către Banca Mondială, s-a constatat că ritmurile de creștere economică sunt într-o dependență direct proporțională de concentrația de resurse financiare în economie. Aceasta se explică prin faptul că cererea la resurse financiare crește și devine mai diversificată, fluxurile financiare capătă proporții din ce în ce mai mari, ceea ce face mai accesibilă finanțarea diferitelor operațiuni.

În prezent, rolul predominant în sectorul financiar îl deține sectorul bancar, adică creditele bancare ca sursă de finanțare au o utilitate mai largă decât finanțarea prin intermediul emisiunii diferitelor hârtii de valoare.

În acest context, este necesar a atenționa asupra necesității studierii factorilor ce limitează posibilitățile de atragere a resurselor financiare sub forma creditelor bancare. Astfel, principalii factori din această categorie sunt:

- ✓ *Ponderea mică a pasivelor pe termen lung în total pasive ale băncilor comerciale.* De menționat că în ultimul timp se constată o tendință pozitivă de creștere a ponderii depozitelor pe termen lung în total portofoliul de depozite al băncilor comerciale autohtone, chiar dacă acestea ocupă o pondere sub 50% din total depozite. Astfel, în 2008 depozitele la termen au constituit 42% din total depozite atrase de către băncile comerciale, iar ponderea cea mai mare au ocupat-o depozitele persoanelor fizice.
- ✓ *Lichiditatea și rentabilitatea scăzută a băncilor comerciale.* Situația privind gradul de lichiditate și nivelul rentabilității băncilor autohtone este prezentat în Tabelul 3.

Tabelul 3

Indicatorii lichidității și rentabilității sistemului bancar autohton

Indicatori	2006	2007	2008
Lichiditatea de gradul I (principiul I al lichidității), <1	0,58	0,73	0,64
Lichiditatea de gradul II (principiul II al lichidității), ≥20%	33,53	29,05	30,67
Rata rentabilității activelor, %	3,40	3,91	3,35
Rata rentabilității capitalului propriu, %	20,47	23,97	19,13

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor furnizate de www.bnm.md

În ceea ce privește gradul de lichiditate, băncile autohtone se încadrează în normele admisibile, spre deosebire de ratele rentabilității, care înregistrează un nivel relativ scăzut față de anii precedenți. Această situație poate fi explicată prin criza financiară ce a afectat sistemul bancar nu doar din Republica Moldova, dar și din întreaga lume.

- ✓ *Nivelul scăzut de capitalizare a sectorului bancar.* Situația privind nivelul capitalizării bancare în Republica Moldova este prezentată în Tabelul de mai jos.

Tabelul 4

Nivelul de capitalizare a sistemului bancar autohton

Indicatori	2006	2007	2008
Raportul Capital Propriu/PIB, %	8,79	10,33	11,18
Raportul Capital Propriu/Active, %	17,31	17,31	17,98

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor furnizate de www.bnm.md

Conform datelor din Tabelul 4, constatăm o dinamică pozitivă a raportului Capital Propriu/PIB și, respectiv, a raportului Capital Propriu/Active. Mai mult ca atât, raportul Capital Propriu/Active este la un nivel destul de înalt, ceea ce semnifică un grad de solvabilitate destul de ridicat al băncilor autohtone.

- ✓ *Costul destul de ridicat al resurselor atrase de către bancă și, prin urmare, a costului la creditele bancare.* Astfel, rata medie a dobânzii la depozitele în lei moldovenești pentru anul 2008 a constituit 18%, iar rata medie a dobânzii la credite – 21%. Este evident că această rată destul de ridicată este cu mult peste nivelul rentabilității înregistrat de către majoritatea întreprinderilor autohtone. Prin urmare, aceasta devine un obstacol în contractarea de credite bancare. Totuși, și în acest caz există soluții, și anume: întreprinderile apelează la credite care au un termen mai mic și la care, respectiv, rata dobânzii este mai scăzută.
  - ✓ *Nivelul înalt al riscului de credit.* Una dintre cauzele principale de creștere a gradului de risc în sectorul bancar este ritmul de creștere mai accelerat al volumului de credite expirate în raport cu ritmul creșterii volumului de credite acordate.
  - ✓ *Restricțiile directe și indirecte din partea Băncii Centrale (în cazul Republicii Moldova – a Băncii Naționale), lipsa mecanismelor de stimulare a operațiunilor de creditare a economiei.*
  - ✓ *Lipsa mecanismului real de creditare și garantare din partea statului, inclusiv a programelor de finanțare.*
- În vederea consolidării rolului creditului în economie, propunem următoarele măsuri:

- Formarea unui sistem, prin care statul, în baza unei politici, să determine prioritățile activității investiționale. Astfel, statul poate participa împreună cu băncile comerciale la finanțarea și realizarea proiectelor investiționale: garantarea creditelor, obligațiunilor, compensarea parțială din resursele bugetare a dobânzilor achitate de către agenții economici;
- Crearea unui sistem de creditare, adecvat ciclului economic pe care îl parcurge statul, îndreptat spre stimularea producerii, dezvoltarea investițiilor;
- Perfecționarea structurii relațiilor de credit, astfel încât să asigure protecția drepturilor și intereselor investitorilor primari, creditorilor și debitorilor. În acest scop sunt pe larg utilizate: asigurarea depozitelor, dreptul la sechestrul, înlesnirile fiscale pentru băncile investiționale, înlăturarea asimetriei informaționale a pieței financiare.
- Dezvoltarea formelor noi de creditare bancară;
- Stabilirea nivelului maxim al riscului de credit – ponderea creditelor nu trebuie să depășească 65-70% din activele băncii comerciale;
- Delimitarea activității investiționale a băncii comerciale de activitatea de creditare pe termen scurt;
- Crearea unei metodologii complexe de gestionare a riscului de credit;
- Adaptarea politicii băncilor comerciale la necesitățile și particularitățile de activitate ale agenților economici.

În concluzie, menționăm că rolul creditului este considerabil pentru întreaga economie. Astfel, prin intermediul creditului este rezolvată problema redistribuirii capitalului, deoarece la un moment dat există subiecți care dispun de resurse financiare temporar libere, iar, pe de altă parte – subiecți care au un deficit temporar de resurse financiare. Totodată, creditarea bancară are trei efecte majore: utilizarea resurselor creditare în finanțarea activității impune utilizarea mai eficientă a resurselor disponibile; existența unei perioade de creditare contribuie la îndeplinirea în termenul stabilit a bugetului; contractarea de credite asigură un control din partea băncii comerciale în vederea utilizării eficiente a acestora și, respectiv, creșterea rezultatelor financiare. Rolul creditului bancar este îndeosebi important pentru întreprinderile mici și mijlocii, care nu dispun de resurse financiare proprii suficiente pentru finanțarea activității lor.

Referințe:

1. www.statistica.md
2. www.bnm.md
3. Ross Levine. Financial Development and Economic Growth: View and Agenda // Journal of Economic Literature, 1997, vol.XXXV, p.688-726.

Prezentat la 31.03.2010